

In het kort

- AI bedreigt junior banen, door steeds meer standaardtaken over te nemen.
- Hogescholen passen lesprogramma's aan, om AI-ontwikkelingen te integreren.
- Deskundigen maken zich zorgen: hoe kan de starter ervaring op blijven doen?

ARBEIDSMARKT

Hoe AI carrières van starters op de arbeidsmarkt bedreigt

Artificiële intelligentie ontwikkelt zich als directe concurrent van de mens, zo merken starters op de arbeidsmarkt. Voor sommigen blijkt de zoektocht naar een baan taai, ondanks de personeelskrapte. ‘Ik moest als starter solliciteren op senior functies, puur omdat er geen vacatures voor een junior meer waren.’

Toen Jens (22) begon aan zijn opleiding hbo ICT, was hem één ding duidelijk: een baan vinden was een makkie voor ICT'ers. Daar hoefden hij en zijn studiegenoten zich geen zorgen over te maken. Maar in de jaren die volgden, veranderde er iets, merkte Jens – die niet met zijn achternaam in de krant wil. Eenmaal afgestudeerd, stonden werkgevers helemaal niet voor hem in de rij.

Het was een harde botsing met de nieuwe realiteit, vertelt hij. ‘Ik had verwacht dat mensen voor mij zouden vechten, maar uiteindelijk moest ik zelf vechten voor een positie.’

Hij solliciteerde veertig keer en werd stevast genegeerd of afgewezen. Vaak was dat niet eens gek: Jens reageerde op vacatures voor seniorfuncties. ‘Puur omdat er geen vacatures voor een juniormedewerkers meer waren’, zegt hij. Het enige wat hij uiteindelijk vond, was een deeltijdbaan. Zonder goudgerande arbeidsvoorwaarden.

GEDUCHTE CONCURRENT

Jens is één van de vele starters in de ICT, die er met AI een geduchte nieuwe concurrent bij hebben gekregen. Een oproep op LinkedIn leverde niet mis te verstane reacties op. ‘Ik zie hoe mensen zonder technische achtergrond, met de juiste AI-tools, werk opleveren dat nauwelijks onderdoet voor dat van mij, en soms zelfs beter is’, schrijft een twintiger die dit jaar afstudeerde in kunstmatige intelligentie aan de Universiteit Utrecht.

‘Hoewel ik inmiddels een andere studierichting ben ingeslagen, zie ik in mijn netwerk en vooral bij oud-studiegenoten dat veel marketingprofessionals moeite hebben om aan de slag te blijven’, schrijft een ander, die Commerciële Economie

studeerde. Hij heeft inmiddels een bijbaan waarbij hij het werk doet waarvoor een paar jaar geleden nog zes marketeers nodig waren. En dat allemaal dankzij slimme AI-toepassingen.

Het UWV constateerde gisteren dat de opkomst van generatieve AI een bedreiging vormt voor junior medewerkers. Die hebben nog weinig werkervaring en doen vaak werk dat relatief makkelijk overgenomen kan worden door de nieuwe technieken. Documenten doorzoeken, agenda's beheren, notuleren, coderen: programma's die dit snel kunnen, rukken op.

En ze worden steeds beter in hun werk. Voor opleidingen, werkzoekenden en werkgevers leidt het tot een zoektocht: hoe moeten zij met deze ontwikkeling omgaan?

OPLEIDING MOET VERANDEREN

Het hoger onderwijs is daar al druk mee bezig. ‘Als je nu een lesprogramma maakt, dan is dat vanwege de ontwikkelingen op AI-gebied over een maand alweer verouderd’, zegt Eric van der Voort, projectmanager bij het ICT-instituut aan de Hogeschool Utrecht (HU). De groeiende populariteit en kwaliteit van programma's als ChatGPT hebben ertoe geleid dat de opleiding moest veranderen, en snel. Tenslotte heeft Van der Voort afgeschaft. Het studieprogramma is tegenwoordig opgedeeld in ‘challenges’ die samen met het bedrijfsleven zijn opgezet.

Het is een voorbeeld van hoe hogescho-

‘Een lesprogramma dat je nu maakt, is door ontwikkelingen in AI over een maand alweer verouderd’

ILLUSTRATIE: ISTOCK/FD STUDIO

len omgaan met de opkomst van AI. ‘We zijn er heel actief mee bezig’, zegt voorzitter Maurice Limmen van de Vereniging Hogescholen. ‘Het hbo werkt zoveel mogelijk samen met het werkveld. Daar zie je AI opkomen. Dat biedt kansen, en vergt flexibiliteit.’

Technologisering ziet hij in alle opleidingen terug en Limmen benadrukt dat volgens de cijfers in de hbo-monitor 85% van de afgestudeerde hbo'ers direct na het afstuderen een baan heeft. Deze enquête wordt jaarlijks gehouden onder afgestudeerden en werd vorig jaar door ruim 40% van hen ingevuld. De werkloosheid onder de respondenten bedroeg 3,5% – dat is 0,7 procentpunt meer dan een jaar eerder.

LINK MET BEDRIJFSLEVEN

Hoewel er hogescholen zijn die stellen dat de interesse in ICT-opleidingen daalt, loopt het aantal inschrijvingen aan de HU volgens Van der Voort gewoon door. Ook de Vereniging van Hogescholen signaleert nog geen daling. ‘En wij reageren niet op voorlopige inschrijvingscijfers – die kunnen sterk verschillen van het aantal studenten dat zich uiteindelijk meldt.’

Niet alle ICT-banen krijgen dan ook te maken met taalleermodellen als concurrent zegt Pascal Hollman. Hij is beleidsmedewerker van Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven. Die organisatie zorgt voor de aansluiting tussen het bedrijfsleven en de mbo-opleidingen. Ja, het is waar dat AI kan zorgen voor meer productiviteit en dus minder vraag, maar dat geldt alleen voor specifieke gebieden, legt hij uit. De algemene vraag naar ICT'ers kan uiteindelijk zelfs toenemen door generatieve AI: ‘Banen veranderen, maar helemaal vervangen gaat in veel gevallen niet. Hoe dan ook blijft de vraag groot.’

Ook daar spelen opleidingen op in, constateert Hollman. Een opleiding als Immersive Design maakt veel gebruik van kunstmatige intelligentie. AI leert studenten digitale omgevingen te ontwerpen waarin de kijker of bezoeker helemaal wordt ondergedompeld. Met behulp van een VR-bril bijvoorbeeld, of 360-graden-video's. De opleiding kwam er na verzoeken vanuit het bedrijfsleven.

Alle nieuwe kansen en mogelijkheden

‘Vaardigheden als kritisch denken en een goed gesprek worden belangrijker dan hard skills’

ten spijt: het dalend aantal vacatures voor starters in bijvoorbeeld de ICT, baart deskundigen grote zorgen. Senior medewerkers zullen namelijk altijd nodig zijn, maar ‘hoe krijgen die ervaring als starters niet getraind worden?’.

Dat vraagt bijvoorbeeld Anna Salomons zich af. De hoogleraar arbeidseconomie is gespecialiseerd in technologie en arbeidsmarkt. Zij benadrukt dat grote, internationale onderzoeken nog geen sterke daling in het aantal vacatures laat zien. Toch noemt zij het ‘echt een zorg’ als startersbanen op grote schaal worden overgenomen door AI.

De nieuwe technologieën nemen namelijk standaardtaken over, waardoor het werk voor starters complexer wordt. Dit maakt jonge werknemers zoals Jens kwetsbaar, waarschuwt zij: ‘Nieuwe mensen niet aannemen is makkelijker dan mensen ontslaan. Juist daarom kunnen jongeren, zonder werkervaring of netwerk, het eerste slachtoffer worden van automatisering en AI-toepassingen.’

KRITISCH DENKEN

Het is een van de AI-gerelateerde kwesties waar ook de consultants van PwC zich over buigen, vertelt Marlene de Koning. Als directeur HR Tech & Digital is zij dagelijks bezig met de vraag hoe de laatste technologische ontwikkelingen het werk veranderen. Ze is ‘erg van de kansen en niet zo van de risico's’, zegt ze. Want AI heeft volgens haar ‘vooral veel moois te bieden’. Ja natuurlijk moeten organisaties nadenken over complexe vraagstukken – bijvoorbeeld wat de plek en rol is van junioren in de organisatie, ‘zij zijn toch de leiders van de toekomst’.

Maar tegelijkertijd is volgens De Koning juist een van de voordelen van AI dat starters ook sneller complexe taken kunnen uitvoeren. Daarvoor zijn weer andere vaardigheden nodig. Dat ziet zij terug in de vacatures, ook bij PwC zelf. Daarin zijn de diplomavereisten nog hetzelfde, maar wordt breder gezocht. ‘Skills’ worden steeds belangrijker. Mensen zonder ambitie om zich op technisch vlak bij te scholen, hoeven niet op vacatures te reageren.

Nog even terug naar de student kunstmatige intelligentie die dit jaar afstudeerde. Hij merkt dat laatste namelijk ook. Zelf heeft hij inmiddels werk. Als zzp'er helpt hij mkb-bedrijven met het ontdekken van de mogelijkheden van AI. ‘Wat me opvalt is dat juist vaardigheden als kritisch denken, kunnen schakelen, een goed gesprek voeren en initiatief tonen misschien wel belangrijker zijn geworden dan vroeger’, schrijft hij. ‘Misschien wel belangrijker dan *hard skills* zoals programmeren of schrijfvaardigheid.’